

Josip Jurčič: Telečja pečenka

Junak novele je Bitič, oficir v pokoju star okoli 50 let. Ni imel visoke pokojnine, a je kasneje nekaj podedoval, tako da je začel več jesti in piti. Vsak večer, točno ob šestih, je v krčmi pri Zeleniku, vedno na istem mestu večerjal telečjo pečenko. Bil je velik nemškutar in ko si je nekoč po sporu z mladim rodoljubom hladil jezo na hodniku, je skozi odprta kuhinjska vrata videl, kakšna umazana kuharica mu pripravlja pečenko. To se mu je tako zagnusilo, da ni več večerjal v gostilni. A zdaj se mu je življenje popolnoma spremenilo. Kuhal si je sam, a si je s tem pokvaril želodec. Potem so mu prijatelji svetovali, naj se poroči, da mu bo kuhala žena. Ker žensk ni maral, je nasvet najprej odklanjal, vendar se je bil zaradi telečje pečenke pripravljen poročiti. Mesarjevo ženo je nagovoril, da je v njegovem imenu zasnovala mlado in živahno služkinjo. A slučajno je ujel njun pogovor: Mlada služkinja je rekla, da je Bitič navaden kramp in da ga ne vzame za nobeno zlato. To je Bitiča tako prizadelo, da se je napil in zadela ga je kap. Zdravniki so ugotovili smrt zaradi duševnih pretresov.

Odlomek v berilu je iz začetnega dela novele. V njem zvedemo, kdo je Bitič, da je suh, majhen in večinoma čemerren. Jurčič Bitičevo zunanost opisuje s kratkimi opisi. Bitičeve lastnosti prikaže skozi obnašanje, ravnanje (vsak večer pride in odide točno ob isti uri v krčmo, vedno naroči enako predjed, enako glavno jed, ki mu pomeni pravi obred, vedno pije enako pijačo...). Bitič je torej človek navade, vsakdanji, dolgočasen, duševno reven – edino, kar ga v življenju veseli, je kos telečje pečenke.

Jurčič tudi njegovo obnašanje prikazuje precej podrobno in objektivno, v ta opis pa vnaša svoje humorne in posmehljive komentarje.

Bitiča torej »znači dejanje«, kot je žele Levstik, po dejanjih sklepamo o njegovem značaju. Tako nam razen zunanosti predstavi značaj osebe, prikaz njegovega značaja predstavlja večino besedila. Zato književno zvrst, v kateri je večina pozornosti namenjena značaju osebe imenujemo značajevka.

Telečja pečenka je realističan značajevka, saj realistični opis osebe in njenih dejanj, humorne pripombe in komentarji samo potrjujejo avtorjevo distanco. Glavna oseba ni nič neobičajnega, je povprečna in neustvarjalna, vse njeno početje je navada, kar je lastnost realističnih oseb. Preteklost avtorja ne zanima, ne vidi je kot skrivnost, zanima ga le Bitičev čas od upokojitve dalje. Bitič je bil tudi velik nemškutar, naiven, občutljiv zaradi lastnega egoizma. Te značajske lastnosti so povzročile Bitičevo smrt in prejšnjo humorno Jurčičrvo perspektivo je nadomestila tragikomična.

Konec novele vendarle ni trgičen, saj Jurčič delo zaključi z ugotovitvijo, da je smrt stotnika rešila skrbi za pečenko in ženitev ter občutka, da je nepotreben.

Jurčič za stotnikovo sedanost v odlomku uporablja pretekli čas. Sedanjik začne uporabljati v trenutku, ko prinese krčmarica pečenko, in ga uporablja, dokler Bitič uživa v svoji jedi. S tem se jezikovna živost (dramatični sedanjik) ujema z edinim živim trenutkom stotnikovega življenja.

Telečja pečenka ima pet kratkih poglavij. Notranja zgradba je novelistična: v ospredju je ena sama oseba, pomembni sta dve usodni situaciji, zgodba je dramsko osredotočena in zgoščena, konec je presenetljiv. Tako je po književnozvrstni pripadnosti Telečja pečenka novela.

V Jurčičevem času, to je v drugi polovici 19. st., se je novela imenovala slika ali obraz. Že z imenom označujejo sled realizma: so kratke in osredotočene na eno samo osebo v spopadu z okolico. Poudarjene so značajske lastnosti osebe.

Jurčič svoje kratke pripovedne proze sploh ni literarnozvrstno označeval, če pa že, jo je imenoval povest, povestica; oznako obraz je uporabil le za značajevko Telečja pečenka. Oznaka obraza: obraz zajema meščansko življenje. Do malomeščanstva pa je bil Jurčič kritičen, kmet je prikazoval drugače, nekoliko čustveno in nostalgичno. Jenkove in Jurčičeve značajevke pomenijo začetek novelistike pri nas. Novelistične tradicije ni bilo, začela se je uveljavljati po literarnih programih. Skozi to literarno zvrst pa se je lahko začel uveljavljati realizem, ki mu je značajevka pomenila ustrezno izrazno možnost.

Vsekakor pa Jenko in Jurčič predstavljata začetek novelistike v slovenski književnosti, le da je Jenko uresničeval literarni program vajecev, ki so opazili nastajajoče meščanstvo na Slovenskem, Jurčič pa je uresničeval Levstikov literarni program, ki se je naslonil na Kopitarja in je bil v primerjavi s Čopom zastarel.